

3. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) /Галина Микитівна Падалка. – К.: Освіта Україна. 2008. – 274 с.

4. Сериков В.В. Образование и личность. Теория и практика проектирования педагогических систем /В.В. Сериков. – М.: Изд. Корпорация «Логос», 1999.–272с.

УДК 371.378. 016 78.01

Чжао Веньфан

КОНСТРУЮВАННЯ ЗМІСТУ ВОКАЛЬНО-ХОРОВОГО НАВЧАННЯ КИТАЙСЬКИХ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ МОДЕЛЮВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАЕКТОРІЇ

В статье рассматриваются основные направления организации вокально-хорового обучения и возможности моделирования индивидуальных образовательных траекторий китайских студентов в институтах искусств.

Ключевые слова: китайские студенты, вокально-хоровое обучение, моделирование, индивидуальные образовательные траектории.

The article discusses the main directions of the organization of vocal and choral training and simulation capabilities of individual educational trajectories of Chinese students at the Art Institute.

Keywords: Chinese students, vocal and choral training, simulation, individual educational trajectory.

Останні світові досягнення в галузі педагогіки вищої школи, пов'язані з стійкими тенденціями спрямованими на розгляд особистості як ключової фігури в освіті, що передбачає організацію особистісно орієнтованого навчання та вибору суб'єктом освіти моделі індивідуальної освітньої траєкторії (МІОТ).

Основні концептуальні положення цієї проблеми представлені в нормативних державних освітніх документах: законі “Про вищу освіту”, “Державній національній програмі “Освіта України ХХІ століття”, “Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті”, наказами Міністерства освіти та науки України: “Програмою дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України”, “Національною стратегією розвитку освіти в Україні на 2012-2013рр.” та ін..

Безперечно, що під розробкою моделі індивідуальної освітньої траєкторії в різних галузях педагогічної освіти передбачається підбір індивідуального змісту професійного навчання у ВНЗ, з урахуванням індивідуальних здібностей і можливостей, світоглядних орієнтацій, темпу навчання тощо. Актуальність даної проблеми загострюється в зв'язку з тим, що разом з українськими студентами в інститутах мистецтв і на музично-педагогічних факультетах педагогічних університетів навчаються студенти інших національностей, зокрема студенти з Китаю, які приїхали в Україну з метою ознайомлення з кращими традиціями національного музичного мистецтва. В даній статті ми зупинимось на потребах тих китайських студентів, які мріють опанувати традиційне вокально-хорове мистецтво і тому відповідно до їх співацьких здібностей і творчого потенціалу необхідно визначити основні напрямки стратегії їх навчання.

Тому **метою** даної статті є висвітлення особливостей конструювання змісту вокально-хорового навчання китайських студентів в умовах моделювання їх індивідуальної освітньої траєкторії.

Проблема особистісно-орієнтованого навчання має глибинні корені. На думку А. Хуторского, її цільова спрямованість співпадає з особистою і творчою орієнтацією навчання дітей та юнацтва і представлена в багатьох школах і системах. До її перших авторів можна віднести давньогрецького філософа і педагога Сократа (469-399 рр. до н.е.). “Шляхом особливих питань і міркувань Сократ допомагав співрозмовникові самостійно приходити до постановки або розв'язання проблеми; в результаті істина відкривалася не тільки учневі, але

й учителеві. Його метод знайшов відбиття в багатьох прогресивних теоріях навчання й одержав назву сократівського, або *евристичного* (від грец. "heurisko" – відшукую, відкриваю, знаходжу)" [6, 536]. Ідеї особистісно-орієнтованого навчання представлені також: у вільній школі Л. Толстого, новій школі Френе, системі Монтесорі, вальдорфській школі, інших школах вільного розвитку (Ж. Руссо, К. Вентцеля та ін.) і в ідеях самовизначення (А. Тубельського) [7, 169].

Останнім часом, у руслі розробки особистісно-орієнтованого навчання стали з'являтися концепції авторів, які мають оригінальні ідеї і різні шляхи їх вирішення, пов'язані з різною проблематикою. Зупинимось на найбільш відомих і значимих для педагогічної науки і практики. Так, предметом наукового доробку І. Якиманської виступає суб'єктно-особистісний підхід до кожної особистості, що навчається і розгляд її як "унікальності, несхожості, неповторності". На її думку реалізація розробки особистісно-орієнтованого навчання перш за все передбачає створення необхідних умов для забезпечення і наступного цілеспрямованого розвитку потенційних можливостей молоді, їх рис характеру, соціальнокультурних норм поведінки, відповідних загальноприйнятим у даному суспільстві [9].

У своїй концепції І. Якиманська представляє класифікацію трьох моделей особистісно-орієнтованого навчання: *соціально-педагогічну, предметно-дидактичну і психологічну*. Суть *соціально-педагогічної моделі* ґрунтується на педагогіці соціального замовлення, метою якого є – виховати через всі освітні інституції особистість як носія і виразника масової культури, при цьому, освітній процес орієнтований, на створення єдиних для всіх умов навчання, без урахування їх індивідуальних можливостей, суб'єктивного досвіду, перспектив соморозвитку і самоосвіти. *Предметно-дидактична модель* особистісно-орієнтованого навчання розкриває своєрідну предметну диференціацію, пов'язану з організацією наукових знань з урахуванням їх предметного змісту, що забезпечує індивідуальний підхід у навчанні.

У цій моделі засобом індивідуалізації виступають самі знання, а не учень, що розвивається. *Психологічна модель* особистісно-орієнтованого навчання до останнього часу зводилась до розуміння пізнавальних здібностей як складного психічного утворення, обумовленого генетичними, анатомо-фізіологічними і соціальними причинами і факторами, які знаходяться в постійному взаємозв'язку і взаємовпливах. Базовими поняттями в даній концепції, вищезазначеного автора, виступає: суб'єктивний досвід учня, траєкторія особистісного розвитку та пізнавальна вибірковість [9].

У моделі В. Серікової учень виступає суб'єктом життєдіяльності, що дає право будувати навчання на основі всіх сторін його життєвого досвіду (не тільки досвіду пізнавальної діяльності, але й досвіду спілкування, практичної і творчої діяльності тощо). На думку В. Серікової важливо, перш за все, звернути увагу на особистісне зростання індивіда, одночасно розвиваючи його здібності до стратегічної діяльності, креативність, систему мотивів і потреб, навички до самовизначення і саморозвитку, позитивну Я-концепцію тощо [7].

В. Бондаревська є автором цікавої культурологічної концепції особистісно-орієнтованої освіти. Вона пропонує створення цілісного особистісно-орієнтованого процесу, в якому культуровідповідність є головним принципом педагогічного процесу і людина розвивається не тільки як суб'єкт пізнання і суб'єкт життєдіяльності. У фундамент побудови концепції людини культури покладений постулат: **«Століття техніки поступається місцем століттю людини, і людство веде творчий пошук шляхів переходу від техногенної цивілізації ХХ століття до антропогенної цивілізації майбутнього»**. В педагогічній науці Е. Бондаревська представляє оптимістичний варіант розвитку суспільства ХХІ століття, в якому ключовою позицією автора є **"віра в те, що реальність подібного переходу залежить від освіти, від виховання людини культури**, яка й виступає в концепції як **культурно-виховний ідеал"**. Під людиною культури автор розуміє вільну особистість, здатну до самовизначення в світі культури [4].

Спираючись на її концепцію, відносно нашої проблеми, пріоритетного значення набувають педагогічні технології рефлексивно-творчого навчання, що мають ціннісно-

культурологічно-орієнтаційний характер і дають можливість розвивати здібності особистісного вибору змісту і форм моделювання їх індивідуальної освітньої траєкторії.

А. Хуторской, перш ніж перейти до розкриття суті своєї концепції ставить запитання: “Вчитель, який бажає бачити й розвинути в кожному учні унікальну особистість, опиняється перед складним педагогічним завданням: як одночасно навчати всіх по-різному? У зв’язку з цим він пропонує два підходи до індивідуалізації. “Перший спосіб-диференціація навчання, згідно з якою до кожного учня пропонується підходити індивідуально, диференціюючи досліджуваний їм матеріал по ступені складності, спрямованості або іншим параметрам. Для цього учнів звичайно ділять на групи по типу: здібні, середні, ті що відстають; рівні А, В, С. Другий спосіб передбачає, що власний шлях вибудовується для кожного учня, стосовно до кожної досліджуваної їх освітньої області. Тобто, кожному учневі надається можливість створення власної освітньої траєкторії освоєння всіх навчальних дисциплін“ [7, 82].

Відносно загальних вимог щодо розробки моделі індивідуальної освітньої траєкторії майбутнього вчителя музики, що навчається в Інституті мистецтв, перш за все передбачається наявність у студента певної фахової підготовки (педагогічне училище, педагогічний коледж, музичне училище). Мається на увазі, що студент вже має певний рівень теоретичних знань і практичних навичок, на основі яких він може проектувати свою індивідуальну освітню траєкторію. В цьому контексті важлива значна ступінь включення студента в конструювання змісту особистісно-орієнтованого музично-педагогічного навчання, спрямованого на забезпечення професійних потреб, свідомого визначення особистого смислу, змісту, цілей, завдань, організації навчання, кінцевого результату, індивідуально-творчу свободу самореалізації.

Головним завданням індивідуальної освітньої траєкторії є створення персональної комфортної зони евристичного музичного навчання на всіх його етапах, кінцевим результатом якого виступає реалізація професійного потенціалу через опанування відповідних діяльностей музично-виконавського і музично-педагогічного спрямування, під ненав’язливим супроводом і коректирою викладача (з вокалу, з основного інструмента, з диригентсько-хорових та теоретичних дисциплін). Студент може не тільки вибирати із запропонованого стандартного набору певні структурні компоненти навчання, але й створювати персональні оригінальні освітні складові, висловлювати свою точку зору по всім ключовим питанням.

Загальними для організації моделі індивідуальної освітньої траєкторії студентів є наступні права і можливості:

- “право на вибір або виявлення індивідуального змісту й цілей у кожному навчальному курсі, темі, уроці;
- право на особисте трактування розуміння фундаментальних понять і категорій та складання індивідуальних освітніх програм;
- право вибору індивідуального темпу навчання, форм і методів розв’язання освітніх завдань, способів контролю, рефлексії й самооцінки своєї діяльності на основі знань своїх індивідуальних особливостей;
- індивідуальний відбір досліджуваних предметів, творчих лабораторій і інших типів занять із тих, які відповідно до базисного навчального плану визначені навчальним закладом в якості предметів і занять за вибором;
- перевищення (випередження або поглиблення) освоюваного змісту навчальних курсів; індивідуальний вибір додаткової тематики й творчих робіт із предметів;
- право на індивідуальну картину світу й індивідуальні обґрунтовані позиції по кожній освітній галузі“ [6, 296].

Враховуючи специфіку музичного навчання студентів педагогічних вузів і інститутів мистецтв, до основних елементів індивідуальної освітньої траєкторії відносяться: усвідомлення студентом смислу професії вчитель музики, яку він сам вибрав; з цього приводу він має відповісти на запитання “Чому я вибрав цю професію?“ (це забезпечує мотивацію і активізацію музично-педагогічного навчання); сформулювати постановку особистісної музично-освітньої мети, з баченням кінцевого результату; розробити поетапний

план опанування видів музично-педагогічних діяльностей, що відносяться до фахово-профільюючих; підібрати програмний музичний репертуар (з допомогою викладача певної дисципліни та можливою коректирою цілей і плану); поетапний розподіл навчального навантаження; створення зовнішнього плану загальнокультурного розвитку студента (ознайомлення з культурними цінностями країни, відвідування концертів, музеїв, національної опери, етнографічного музею в Пирогові тощо); здійснення реалізації планів; включення рефлексії в процес самопізнання суб'єктом освіти внутрішніх психічних актів і станів; оцінювання результатів викладачами і самооцінка творчих результатів студентом [7].

Говорячи про особливості конструювання змісту вокально-хорового навчання китайських студентів і моделювання їх індивідуальної освітньої траєкторії слід особливо враховувати, що китайські студенти є представниками стародавньої культури, яка має своєрідні традиції виконання вокальних творів. Особливо це стосується розширення досвіду в опануванні вокального мистецтва з використанням всесвітньо відомих українських співацьких традицій, джерела яких сягають глибини віків. Це відбувається тому, що вокальне виконавство наймеш розвинене в Китаї, в силу культурно-історичної особливості розвитку жанрів мистецтва, на відміну від своєрідної майстерності акторів театрального мистецтва, розвитку різних видів живопису, архітектури, художніх ремесел тощо.

Тому, особливо на пропедевтичному етапі конструювання змісту вокально-хорового навчання китайських студентів, ще до моделювання їх індивідуальної освітньої траєкторії слід провести з кожним студентом діагностику його вокально-технічних даних, з'ясувати і по можливості врахувати їх побажання щодо складання навчального репертуару; рекомендувати літературу з метою ознайомлення з національною музичною культурою України (Л. Масол, К. Шамаєва, О. Шевнюк, О. Щолокова, О. Шресєр-Ткаченко), джерелами українського співу та традиційними і сучасними українськими вокальними школами (В. Антонюк, Б. Гмиря, Д. Євтушенко, М. Кондратюк, Є. Мірошниченко, О. Муравйова та ін.).

На початковому етапі навчання співу китайських студентів слід використовувати добре відомі їм нескладні китайські вокально-хорові твори, на яких краще будуть зрозумілі вокальні методики і методи навчання, можна дуже обережно розкрити темброві характеристики голосу, розширити межі діапазону голосового апарату та його динаміку. До таких творів відносяться: муз. Чинь Іон Чен "Я і моя Батьківщина", сл. Чокан Лі; муз. Сянь Син Хай "В горах – Тай Хань", сл. Гуй Тао Шен; муз. Мен Уен Дон "Пісня", сл. Чжень Чже і ху Ин Це; муз. Му Цзянь "Північна дівчина"; слова і муз. Чжен Дай Лін "Жасмін"; муз. Тао Лон "Молода пісня", сл. Фей Лін; муз. Іан Цзя Жень "Неповний місяць", сл. Цай Юй Уень та ін.. Після опанування елементарних навичок з постановки голосу персонально з кожним студентом цілеспрямовано здійснюється моделювання їх індивідуальної траєкторії вокального навчання.

Відомий український педагог, дослідниця, представник сучасної вокальної школи В. Антонюк, визначаючи етнокультурні особливості навчання і потреби іноземних студентів пише: "Для вокальних педагогів, які навчають іноземців – це потреба знати заздалегідь саме ті професійні ситуації, в яких велика вірогідність міжкультурного непорозуміння, а також непересічна важливість визначення й точного позначення тих глибинних етнокультурних цінностей, що складають основу розуміння чужої мови та культури, а не лише формальні етикетні ситуації. ...Навчально-виховна робота українських педагогів сольного співу серед іноземних вокалістів вимагає від обох сторін толерантного міжетнічного діалогу та знання основ чужої та лінгвокультурної традиції, відомої доти переважно з літературних джерел і все ще малодоступної" [1, 73].

Література

1. Антонюк В.Г. *Вокальна педагогіка (сольний спів): [підручник /2-ге вид.] / Валентина Геніївна Антонюк. – К.: LAT&K, 2012. – 192 с.*
2. Андрущенко В.П. *Мистецька освіта в системі формування педагога XXI століття // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: Зб. Наук. праць. – Вип. 1 (б). – К.: НПУ, 2004. – С. 3-5.*

3. Бех І. Д. *Особистісно зорієнтоване виховання : науково-метод. посібник* / Іван Дмитрович Бех. – К. : ІЗМН, 1998. – 204 с.
4. Бондаревская Е.В. *Смыслы и стратегии личностно-ориентированного воспитания* / Е.В. Бондаревская // «Педагогика» № 1, 2001. – С. 12-18.
5. Вей Лімін. *Культурні традиції у підготовці китайських студентів до співацької діяльності* / Вей Лімін // *Національно-культурний простір України XXI ст.: стан і перспективи.* – К.: НАКККіМ, 2010. – С. 339-344.
6. Хуторской А.В. *Индивидуальная образовательная траектория // Современная дидактика : [учеб. пособие]. – 2-е изд. перераб. / Андрей Викторович Хуторской. – М.: Высш. шк., 2007. – С. 296-308 (639 с.).*
7. Хуторской А.В. *Методика личностно-ориентированного обучения. Как обучат всех по-разному? : пособие для учителя / А. Хуторской. – М.: Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2005. – 383 с. - (Педагогическая мастерская).*
8. Щолокова О.П. *Художня культура Китаю / Світова художня культура: Від первісного суспільства до початку середньовіччя: [навч. посіб.] / О.П. Щолокова, С.В. Шип, О.Л. Шевнюк, О.М. Семашко. – К.: Вища шк., 2004. – С. 105-109. (175 с.: іл.).*
9. Якиманская И.С. *Технология личностно-ориентированного образования: [монография] / Ирина Сергеевна Якиманская. – М.: Сентябрь, 2000. – 335 с.*